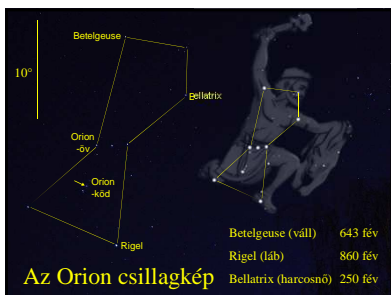
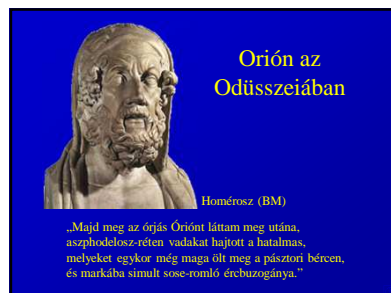

- Bonyolult mitológia (a bonyolultak az a nők okosak!)
- első feleségét körkeltése miatt az istenek elpusztították
 - a gyász év után Orion beleszeretett Merope királylányba
 - amíg várt az esküvőre (a király halogatta), hozogatót
 - illusztrált állapotban magáévá tette jegyesét
 - a király bosszúból álomban megvakította
 - a hajnali nap sugarai visszaverték a kőket
 - hosszú túlvilági utat csatlakozott Artemisz csapatához
 - Artemisz testvére, Apollón beárulta
 - Gaiának hogy azaz kéthede: a föld összes teremtményét meg találja tőle
 - Gaia egy óriási skorpiót küldött rá
 - Orion a tengeren keresztül menekült
 - Apollón Artemisz becsapva lenyalozta az istennővel
 - Artemisz gyászában a csillagok közt enette

Téli csillagképek

A csillagok színe

Betelgeuse 3200 K vörös
 Rigel 11000 K fehér
 Bellatrix 21500 K kékesfehér

az egyik legnagyobb csillag
 bármikor szupernova válhat belőle
 a legtorróbb szabadszémes csillag

Óriások és szuperóriások

Csillag	Tömeg M_{\odot}	Sugár R_{\odot}	Luminositás L_{\odot}	Sűrűség kg/m^3
Nap	1	1	1	1400
Óriás:				
Bellatrix	8	6	6400	52
Szuperóriás:				
Rigel	17	70	66000	0,07
Betelgeuse	12	700	9400	0,00005

A Betelgeuse

Az óriáscsillag 500-700-szor nagyobb, mint a Nap.
 A Nap helyén túlérne a Jupitert.

Vörös óriás

Mérete elérheti a Nap átmérőjének ezerszeresét (~ a Szaturnusz-pálya mérete)

Nap

Vörös óriás egy bolygójáról

Az Orion-köd

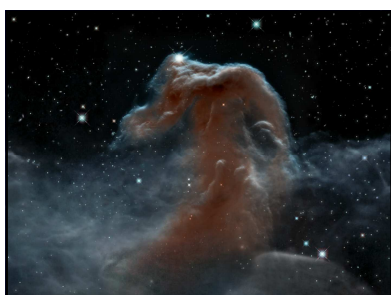
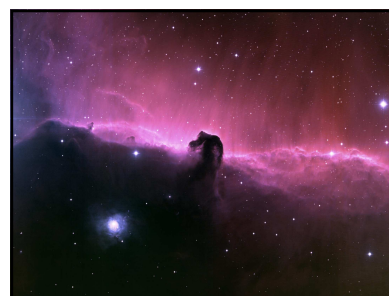
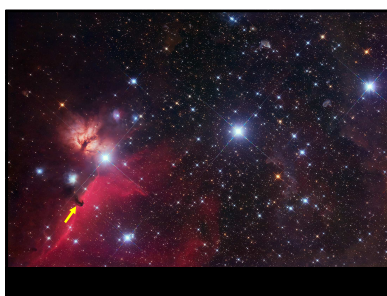
Távolsága 1340 fév.
 átmérője 30 fév.

Protoplanetáris korongok

Az Orion-öv

A különböző kultúrákban: vonal vagy sor, gyíngyfűzér, aranyszemesék, diók, flitterek az óriás csigolyái (arabok), a pontos mérleg karja, egyesség, becsületesség (megszemélyesítés), Jákob pálcája (őszösvetség), guzsaly, arany vitorlarúd (halászok), juhászcampó, mérőrud (kereskedők), Miasszonyunk pálcája, háromkirályok, korhelycsillagok

Magyar csillagnevek

Orion: Kaszás
Ióh könyve (38.31): „*Osszekötheted-e a füsttyúk szalait; a kaszás-csillag köteleit megoldhatod-e?*”
Gyűjtők - Marokszedők,
Rudások (az Orion-közel közeli csillagok)

Orion-öv:
Háromkezés, Kaszáscsillag (amikor feltűnik hajnalban az égen, akkor kezdenek aratni)
Kaszahagya - Kaszahódja (hód - hold - hűgy - csillag)
Háromkirályok, Jákob pálcája, Péterpálca, Püspökpálca, Úr pálcája,
Szent Ilona pálcája
Inszellépfőma, Kampófa, Pásztorbot, Koldusbot, Juhászbot
Egészkenyer (Félkenyer az öv melletti 3 csillag)

Betelgeuze: Rónakirály, **Rigel:** Rónapallár, **Bellatrix:** Rónaörző

A Nagy Kutya csillagkép

Orion egyik kutyája.
Latinul: Canis Maior (→ kánikula)

A Sirius

A legfényesebb csillag az égen.
Egyiptom: hajnali kelése az újév kezdete, a Nílus áradása, Ozirisz feltámadása.
Magyar mondavilág: Ebédhordó, Sántakata. Sántakata viszi az ebédet a Kaszásnak. Sánta lett, mert megbolított a kaszában. Kis magassága miatt erősen vibrál. „sántít” a fénye.
Más források szerint: Arvaléány pillantása (?), Tündérfő, Ebescsillag (újabb)

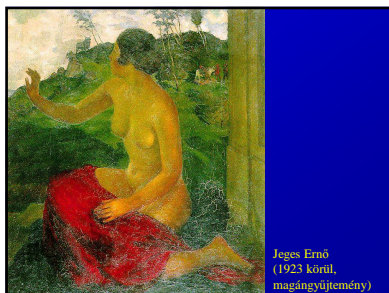
Diagonális csillagóra

A legközelebbi csillagok

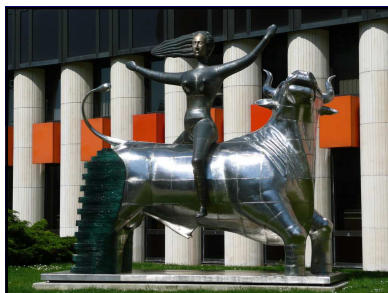
A Sirius az 5. legközelebbi csillag, a 2. legközelebbi a szabad szemmel látható csillagok között.
(A kör sugara 13 fényév.)

1. α Cen	4,3 fényév
2. Barnard	6,1
3. Wolf 359	8,0
4. Lalande 21185	8,5
5. Sirius	8,8

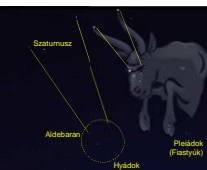
A 25 legközelebbi csillag

Jeges Ernő
(1923 körül,
magányjütemény)

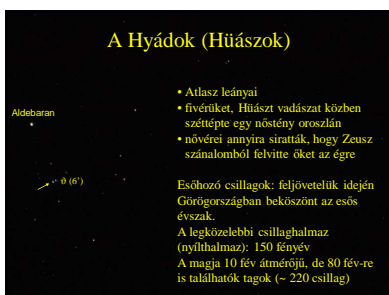

A Bika csillagkép

Aldebaran: 65 fényév, követő (Pleiádok), 3700 °C, narancssárga szín, 40 R_{\odot} , 2 év alatt fordul meg a tengelye körül, 20° lenne az égbolton a Nap helyén

Hyádok: 150 fév
Pleiádok: 425 fév

A Hyádok (Hüászok)

Aldebaran

- Atlasz leányai
- fivérüket, Hüászt vadászat közben szétépte egy nőstény oroszlán
- nővérei anyjira sírták, hogy Zeusz színelomból felvitte őket az égre

Esőhozó csillagok: feljöveteleik idején Görögországban beköszönt az esős évszak.

A legközelebbi csillaghalmaz (nyílthalmaz): 150 fényév
A magja 10 fév átmérőjű, de 80 fév-re is találhatók tagok (~ 220 csillag)

A Fiasztyúk (Pleiádok)

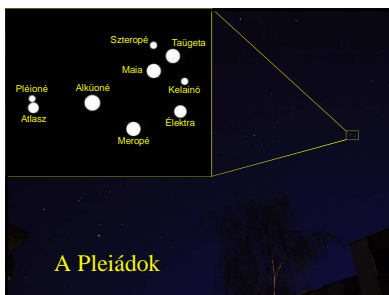
Pleiászok

Atlasz és Plaióné lányai, a Hüászok nővérei

Amikor a Hüászok belépusztultak a bánatba, a Pleiászok öngyilkosságot követtek el.

- Maia: Hermész anyja
- Meropé: Sziphosz felesége
- Elektra: Dardanosz felesége, kinek késői utódja Ilosz, Trója alapítója

Orión belejűk szeretett, de nem viszonzották szerelmét (azóta is hiába követi őket)

A Pleiádok

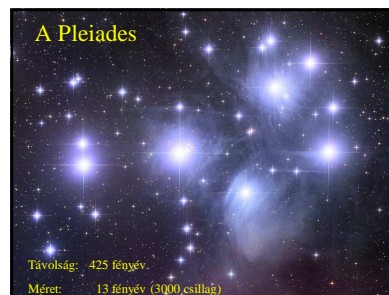
Az elveszett Pleiász

Általában csak 6 csillag látszik.

Az elveszett Pleiász:

- Meropé (szégyenkezik, amiért közönséges halandónak lett a felesége)
- vagy Elektra (örökké gyászolja Trója elcsúszását)
- (inkább Sziphosz vagy Kelainó)

William Bouguereau (XIX. szd.)

A Pleiades

Távolság: 425 fényév.

Méret: 13 fényév (3000 csillag)

A Merope-köd

Flercsillagok a Pleiadesben

Görög magyarázatok

„peleiadész”: galambok (a csillagesoport formája), ők hordták az isteneknek az ambróziát

„pleo”: úszik, hajózik, megjelenésük a kedvező hajózási idő kezdetét jelentette, eltűnésük idején a hajózás a viharok és az esőzés miatt veszélyessé vált.

Hésziodosz: Munkák és napok (i.e. 700 körül)
„Tartsd szem előtt, ha veszélyes mestereség, a hajózás csábit: Plejászok mikor Órión erejétől megfutamodva a ködszínű tengerre lebuknak, akkor mindenféle szelek fúvása viharzik, s akkor nem jó járnai hajóval a borszínű tengert”

Hajós egy görög vázafrajton i.e. IV. szd.

Hésziodosz

Homérosz kortársa, valóságos személy pásztor és földműves

Nemzeti Múzeum, Nápoly

„Am ha erős Órión s Plejászok Húaszokkal Eltűnnek, ne feledd felszántani jókor a földet: Így fejezd be a szántóföldön rendben az évet.”

„Plejászok, Atlasz lányai, hogy fölűnnek az égen, Kezdj el aratni, s amit elűnnek, kezd el a szántást. Negyvenszer kél, s nyugszik a nap, míg rejtve maradnak, Közben az esztendő lassan tovagördül az útján”

„Asszonyt hozz házadhoz először, s szántani ökröt, Nem hitvest: rabnői, ki az ökröt hajtani tudja”

Magyar mondavilág

Fiastyúk:
 A szegény ember a szél- anyótol kapott ajándékba egy aranytyúkot, hat eszébevel Csirkésytyúk, Csirkecsillag, Hetevén, Ötevén, Kottafijas, Szűslyúk, Vadgalambföt, Kaptár, Kaptárhódja – Kaptárhugya.

Kevely emberre mondják: azt hiszi, ő ültette a fiastyúkot.

Hyádok: Méhkas, Kikelethírmondó

Aldebaran: Bujdosók lámpása, Boszorkány szeme

A fiastyúk, a fiastyúk magasan áll az égen.
 Laj de hűleg, jaj de hűleg van ezem a világban.
 Szól a kakas, hajnal husal, csipős hűleg szél títmad,
 Sej de azért, mégis, azért nem hagyom a bubámat.

Nincs oly szép lány, nincs oly szép lány kerék e nagy világon,
 Mint amilyen, mint amilyen te vagy édes galambom.
 Páros orcád, rózsás orcád télem hát ne takard el,
 Tekints reám, tekints reám gyönyörtü két szemmeddel!

